

NIEUWSBRIEF NO. 38

December 2002

Stichting
Werkgroep
Florakartering
Drenthe

Secretariaat:
Hester Heinemeijer
Anserweg 8
7975 PB Uffelte
(0521)351057

FLORON-coördinator:
Ben Hoentjen
Felland 50
9755 TC Onnen
(050)4061990 (thuis)
(0592)365509 (werk)
email: benhntjn@amazed.nl

In dit nummer	blz.
Ø Van de redactie	1
Ø Explosie van de Roze winterpostelein in Drenthe?	2
Ø Bijzondere varens in het Dwingelderveld	5
Ø Afrikaner of Gapende gierst (<i>Panicum schinzii</i>) ook overvloedig in Zuidwest-Drenthe	7
Ø Bentepollen: opmerkelijke plantenvondsten in Drenthe in 2002 (1)	12
Ø Excursiedata 2003	14
Ø "Waarvoor wij veldwerk doen"	15

Van de redactie

Dit jaar was het 20 jaar geleden, dat de Werkgroep Florakartering Drenthe werd opgericht op initiatief van Ate Dijkstra en Bert Takman. Een wat schoorvoetend begin resulteerde in 1999 in de uitgave van de Atlas van de Drentse flora, waarmee één van de hoofddoelstellingen van de WFD, inmiddels een stichting geworden, werd gerealiseerd. Om de ontwikkelingen in de Drentse flora te blijven volgen werd besloten de werkgroep niet op te heffen, maar via nieuwe projecten de vinger aan de pols te houden.

Om het vierde lustrum, op een bescheiden wijze, te vieren nodigt het bestuur van de werkgroep alle medewerkers van harte uit voor een jubileumbijeenkomst op 15 februari 2003 in het Veldstudiecentrum te Orvelte. Het programma voor deze medewerkersbijeenkomst vindt u op pagina 14 en 15 van deze Nieuwsbrief.

Zoals u al gezien zult hebben is deze Nieuwsbrief in een nieuw jasje gestoken. Bert Blok heeft zich bereid verklaard in het vervolg de vormgeving te verzorgen. Het spreekt vanzelf dat het bestuur van de WFD erg ingenomen is met deze versterking. Voortaan zal de Nieuwsbrief weer in het vertrouwde half-A4 (A5)-formaat verschijnen, maar nu niet meer via plakken en knippen maar met behulp van de eigentijdse digitale hulpmiddelen.

Aan de inhoud van deze Nieuwsbrief leverden Maarten Perdeck, Ferdi Uilhoorn en André Hospers een belangrijke bijdrage. Ik hoop dat het lezen van deze artikelen ook voor andere Drentse floristen een stimulans vormt over eigen veldwerk en –ervaringen voor de voorjaarsnieuwsbrief van 2003 een, al is het maar kort, verslagje te schrijven. Tot uiterlijk 15 maart 2003 kunt u uw bijdrage daarvoor aan de redactie kwijt.

Het bestuur van de Werkgroep Florakartering Drenthe wenst u een plezierige jaarwisseling, een heel goed en gezond 2003 en uiteraard een boeiend nieuw veldseizoen.

Graag tot ziens op 15 februari in Orvelte,

Namens het WFD-bestuur,

Ben Hoentjen (eindredactie)

Explosie van de Roze winterpostelein (*Claytonia sibirica*) in Drenthe?

Ferdi Uilhoorn

In Nieuwsbrief no. 36 van de Werkgroep Florakartering Drenthe (april 2002, p. 6) werd opgemerkt dat Roze winterpostelein inmiddels in Drenthe uit 134 kilometerhokken bekend is. Hoewel ik niet precies kan zeggen waarom, is het een plantensoort die mij intrigeert. Mogelijk komt het omdat de plant zo mooi en zo lang bloeit: dit jaar zette de bloei al begin april in. Een andere reden kan zijn dat de soort hier en daar op heel specifieke plaatsen erg massaal voorkomt. Voor mij aanleiding om in en rond Assen de verspreiding van deze soort na te gaan.

Om enig idee te krijgen van de groeiplaatsen van deze exoot, heb ik enige literatuur geraadpleegd. Volgens Heukels' Flora van Nederland (Van der Meijden, 1996) komt de soort vooral voor op vochtige, voedselrijke, omgewoelde grond in loof- en naaldbossen. Ook groeit ze vaak in tuinen en parken. Weeda e.a. (1985) melden dat Roze winterpostelein via kwekerijen in tuinen terecht kwam en vervolgens met het storten van tuinafval in bosranden is beland. Daarna volgde inburgering op donkere plaatsen met zure bodem in loof- en naaldbossen. Hier heeft de soort weinig concurrentie te duchten omdat er niets anders groeit.

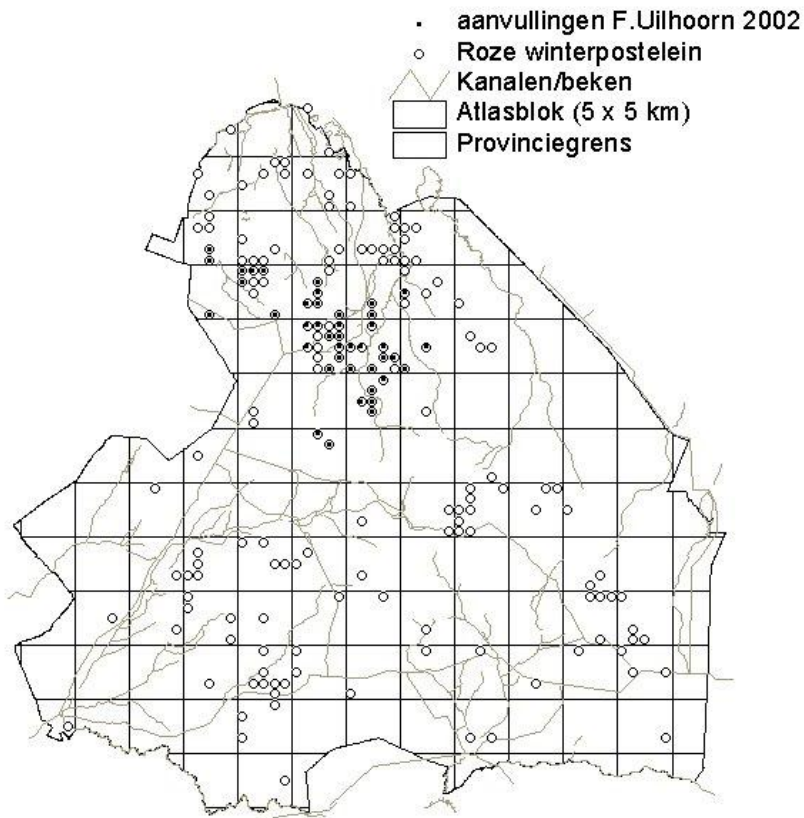
Omdat ik mijn waarnemingen al fietsend heb gedaan kon ik natuurlijk maar beperkt in bossen doordringen. In het toch nog door mij bezochte bosgebied ben ik de soort maar weinig tegengekomen.

Ik heb echter de indruk gekregen dat Roze Winterpostelein zich vooral handhaaft en uitbreidt in de omgeving van woningen. Op een enkele uitzondering na vond ik haar hier vaak in halfschaduw onder heggen, in gemeentelijk bosplantsoen en in verwilderde tuinen.

In de literatuur is men het niet eens of de soort een- dan wel tweejarig is. Niet uitgesloten moet echter worden dat Roze winterpostelein ook meerjarig kan zijn. Gezien mijn ervaringen in het veld neig ik in ieder geval tot de conclusie, dat naast eenjarigheid mogelijk ook tweejarigheid voorkomt. Naast bloeiende planten trof ik soms enorme "plakken" jonge, niet-bloeiende planten aan. Deze heb ik in de loop van het seizoen niet kunnen volgen, maar het lijkt me zinvol daar wel aandacht aan te besteden.

Gezien de opmars van de plant is het de moeite waard deze "Pest voor het boerenerf" , zoals een boerin ergens ten westen van Assen zei, te blijven volgen.

In totaal heeft mijn inventarisatie 42 kilometerhokken opgeleverd, waarin de soort nog niet eerder geregistreerd was. Door deze en andere aanvullingen is Roze winterpostelein nu uit 179 kilometerhokken (KFKD = 5, matig algemeen) bekend (figuur 1).

Figuur 1: De verspreiding van Roze winterpostelein (*Claytonia sibirica*) in Drenthe (Atlas van de Drentse flora, 1999 en aanvullingen t/m 2002)

Literatuur.

Meijden, R v.d., 1996: Heukels' Flora van Nederland Wolters-Noordhoff, Groningen.
 Weeda, E.J. e.a., 1985: Nederlandse Oecologische Flora, Wilde planten en hun relaties 1 (p. 178-179). Uitgave IVN in samenwerking met VARA en VEWIN.
 Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999: Atlas van de Drentse flora (p. 697-698). Schuyt & Co, Haarlem.
 Werkgroep Florakartering Drenthe, 2002: Nieuwsbrief no. 36 (april 2002, p.6).

Bijzondere varens in het Dwingelderveld.

Maarten Perdeck

In het voorjaar van 2001 ontdekte ik in het meest oostelijke gedeelte van het Dwingelderveld een flink aantal groeiplaatsen van Gebogen driehoeksvaren (*Gymnocarpium dryopteris*). Tijdens het in kaart brengen in 2002 bleek de soort op 29 plekken te groeien. Ook vielen me toen 18 planten van een mooie, wat op Mannetjesvaren (*Dryopteris filix-mas*) lijkende soort op. Dit moest wel Beschubde mannetjesvaren (*Dryopteris affinis* = *Dryopteris pseudomas*) zijn.

Omdat beide soorten Mannetjesvaren hier naast elkaar groeien springen de verschillen nogal in het oog. Al van meters afstand onderscheiden de exemplaren van de Beschubde mannetjesvaren zich door de slankere, donkerder groene bladschijf. Van dichtbij valt de sterke beschubbing op. De steel is tot bovenaan met donkerbruine, afstaande schubben bezet. Dat geldt ook voor de stelen van de blaadjes. Mannetjesvaren heeft alleen schubben op de steel en het onderste deel van de bladspil. Deze schubben zijn ook veel meer aanliggend in plaats van afstaand. Een ander kenmerk van Beschubde mannetjesvaren is een klein donker, op een teekje lijkend, bijna zwart vlekje op de basis van de blaadjes. De determinatie van deze soort is bevestigd door Piet Bremer, die in Gorteria enkele artikelen over Gebogen driehoeksvaren en Beschubde mannetjesvaren publiceerde (Bremer, 1994; Bremer & Koopman, 1994)

Deze beide soorten groeien in 30 jaar oud bos van Grove den en Oostenrijkse den, aangeplant op landbouwgrond op de grens van de kilometerhokken 226-534 en 226-535. Aan plantensoorten

zoals Gewone vlier, Grote brandnetel, Gestreepte witbol en Duinriet is te zien dat deze bospercelen door hun agrarische voorgeschiedenis een stuk voedselrijker zijn dan andere dennenbossen in het Dwingelderveld. De meeste planten van zowel Gebogen driehoeksvaren als Beschubde mannetjesvaren groeien dicht bij elkaar in één perceel Oostenrijkse den. Andere varensoorten die hier groeien zijn Mannetjesvaren (*Dryopteris filix-mas*), Smalle en Brede stekelvaren (*Dryopteris carthusiana* en *D. dilatata*), Wijfjesvaren (*Athyrium filix-femina*) en Dubbelloof (*Blechnum spicant*). Van deze laatste soort vond ik maar één pol.

De Atlas van de Flora van Drenthe (Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999, p.653) vermeldt maar één vondst van Beschubde mannetjesvaren: in 1976 in het Lheebroekerzand (km-hok 226-539). Tijdens de WFD-exkursie op 22 juni van dit jaar kon ook het voorkomen van de soort op de door Roelof Blaauw aangeduide groeiplaats in de bossen bij Veenhuizen (km-hok 222-560) met zekerheid bevestigd worden. Tussen een woud van Brede stekelvarens groeit hier één exemplaar.

In een ander deel van het Dwingelderveld, ten zuiden van het Witteveen (km-hok 227-538), groeit op een viertal plaatsen Stippelvaren (*Oreopteris limbosperma*). De laatste jaren zijn tientallen planten verdwenen door het schaven van zandwegen, het stapelen van hout en het uitdiepen van sloten. Op één plek zijn nu op een vers afgegraven sloottalud honderden jonge Stippelvarens verschenen.

Over Kamvaren (*Dryopteris cristata*) wordt in de Atlas van de Drentse flora opgemerkt (p.505) dat deze soort in het Dwingelderveld 'opvallend afwezig is'. Kamvaren is hier echter wel degelijk op drie plaatsen aanwezig, steeds in of aan de rand van veentjes (km-hokken 225-536, 226-536 en 227-539). Koningsvaren (*Osmunda regalis*) komt spaarzaam in het gebied voor. Van deze, zich meestal maar weinig verjongende soort zijn op een beschaduwde slotkant en in een zogenaamd natuurontwikkelingsgebied tientallen jonge planten (soms maar één centimeter groot) aangetroffen (km-hokken 225-538 en 227-539).

Naast de hierboven genoemde varensoorten zijn in het Dwingelderveld ook nog Adelaarsvaren (*Pteridium aquilinum*), Gewone eikvaren (*Polypodium vulgare*), en (verwilderd uit weggeworpen tuinafval) Struisvaren (*Matteuccia struthiopteris*) te vinden. De Atlas van de Drentse flora vermeldt op p.510 voor de omgeving van het Nuilerbosch (km-hok 226-534, opgave Eef Arnolds 1986) tenslotte nog Addertong (*Ophioglossum vulgatum*), maar deze soort heb ik zelf hier nog niet teruggevonden. De waarneming van Moerasvaren (*Thelypteris palustris*) door Buro Bakker (1998) in één van de veentjes in de boswachterij berustte op een determinatiefout: het ging hier om Smalle stekelvaren.

Literatuur:

- Bremer, P., 1994: De verspreiding en oecologie van *Gymnocarpium dryopteris* L. (Gebogen driehoeksvaren) in Nederland. Gorteria 20: 109-119.
- Bremer, P. & J. Koopman, 1994: De verspreiding *Dryopteris pseudomas* (Wollaston) Holub & Pouzar in Nederland. Gorteria 20: 135-139.
- Buro Bakker, 1998: Vegetatiekartering Dwingelderveld. Ontwikkelingen tussen 1983 en 1997. Assen.
- Werkgroep Florakartering Drenthe (1999): Atlas van de Drentse flora. Schuyt & Co, Haarlem.

Afrikaner of Gapende gierst (*Panicum schinzii*) ook overvloedig in Zuidwest-Drenthe *André Hospers, mede namens Marcel Hospers*

Sinds de herfst van 2001 weten we dat Kale gierst (*Panicum dichotomiflorum* s.l.) ruim voorhanden is in Zuidwest-Drenthe (Perdeck, 2002). In de nazomer van 2002 meende ik dan ook Kale gierst gevonden te hebben in een maïsakker ten zuidwesten van Zuidwolde. Gelukkig wees mijn broer mij al vrij snel op het artikel van Maarten Perdeck en de reactie daarop van Pieter Stolwijk, opgenomen in WFD-Nieuwsbrief 37. In die reactie maakt Pieter er ons op attent dat in Nederland nóg een *Panicum*-soort voorkomt, die nog niet in Heukels' Flora staat: *Panicum schinzii* met de voorlopige Nederlandse namen Afrikaner of Gapende gierst (zie tabel 1). De soort is door hem al in 1996 ten oosten van Zuidwolde gevonden, maar toen nog opgegeven als *Panicum dichotomiflorum* s.l. (Atlas van de Drentse flora, p. 731). In dit km-hok (226-521) is *P. schinzii* in 2002 overigens niet gevonden! Later in 2002 verscheen in Gorteria ook nog een artikel over het voorkomen van *Panicum schinzii* in Nederland (Reijerse & Stolwijk, 2002). De soort blijkt sinds 1995 in Nederland te verblijven. Hierdoor kwam mijn vondst in een ander daglicht te staan. Want waar stond nu

welke Gierst in Drenthe? Eerst maar eens kort de verschillen tussen de soorten op een rij (tabel 1). Voor een volledige beschrijving van beide soorten verwijst ik naar Reijerse & Stolwijk (2002).

kenmerk	<i>Panicum dichotomiflorum</i> s.s. (Kale gierst)	<i>Panicum schinzii</i> (Gapende of Afrikaner gierst)
lengte aartje (mm)	2,5-3,5	2,3-2,8
top aartje	spits tot toegespitst	stomp tot weinig spits
onderste bloem	steriel	mannelijk
palea (schutbladen) van de onderste bloem tijdens de bloei	gesloten	half-openstaand ("gapend")

Tabel 1: De belangrijkste verschillen tussen Kale gierst (*Panicum dichotomiflorum* s.s.) en Gapende of Afrikaner gierst (*P. schinzii*) (naar Reijerse & Stolwijk, 2002).

Fietstochten door Drenthe

Om de verspreiding van beide soorten vast te kunnen stellen besloot ik een aantal tochten door Drenthe en Zuid-Groningen te maken. Omdat Gierst mooie ijle, lichtgroene bloeipluimen heeft (vandaar verwerking in boeketten) is herkenning niet zo moeilijk, maar vanuit een snelrijdende trein (Perdeck, 2002) bleek dat toch tegen te vallen. Uiteindelijk heb ik mijn driedaagse veldtocht op de fiets uitgevoerd.

De eerste fietstocht was op 31 augustus tussen Zuidwolde en Veeningen. Hier was de soort relatief makkelijk in grote aantallen te vinden. Deze streek zou een kerngebied voor de soort kunnen zijn. Overmoedig geworden vertrok ik op 23 september vanuit Groningen in de richting van de Drentse Aa. Deze poging heeft, ondanks het bezoek aan een vijftigtal maïsakkers, geen enkele waarneming opgeleverd. Tenslotte wilde ik nog in de zuidwesthoek van Drenthe zoeken, waar zich de uit 2001 bekende Panicum-vindplaatsen bevonden (Perdeck, 2002). Deze rit van Hoogeveen naar Meppel op 26 september leverde met de nodige moeite ook 18 waarnemingen op. Omdat het al laat in het seizoen was, waren de planten vaak uitgebloeid en was de maïs op de akkers (de populairste standplaats) al verhakseld. Door regen zat het weer ook niet echt mee. Toch werd juist deze dag de soort overvloedig aangetroffen bij het wegaanpassing bij het viaduct bij de surfplas Nijstad ten westen van Hoogeveen (km-hok 224-524).

Resultaten in Drenthe

Kale gierst s.l. was in Drenthe bekend van 32 (alleen in 2001) en 10 (vóór 2001) km hokken (Perdeck, 2002). Zelf vond ik *P. schinzii* op 37 locaties in 26 km-hokken. Slechts enkele hokken zijn overlappend. In totaal is Kale gierst s.l. nu in 59 km-hokken (figuur 2) aangetroffen. In Drenthe wordt Gierst vaak vergezeld door Hanenpoot (*Echinochloa crus-galli*). Gapende gierst was in 2002 vooral aanwezig op de lijn Zuidwolde-Veeningen-Meppel. Alleen bij Berghuizen/Weerwille (km-hok 216-526) kwam ik een andere Gierst-soort, namelijk Draadgierst (*P. capillare*) tegen in een graanakker, bij een dam naar een maïspaneel. Draadgierst wordt gebruikt in bloemenkransen en komt af en toe voor in een dennen- of maïsakker. Kale gierst s.s. (*Panicum dichotomiflorum* s.s.) heb ik in het geheel niet aangetroffen.

Op basis van de tot nu toe verwerkte gegevens van 2002 is Gapende gierst in 2002 ook nog gevonden in de buurt van de Zure venen (km-hok 217-532, opgave Maarten Perdeck) en in het Steenberger veld (km-hok 221-569, opgave Lubbert Dijk).

Gierst-vondsten in enkele andere delen van Nederland

Deze resultaten komen redelijk overeen met waarnemingen in Twente en NO-Brabant, waar *P. schinzii* algemener is in vergelijking met de zeldzame *P. dichotomiflorum* s.s. (tabel 2). In NO-Brabant en N-Limburg is, net als in Drenthe, tot herfst 2002 alleen maar *P. schinzii* gevonden en ontbrak *P. dichotomiflorum* s.s.

Draadgierst (*Panicum capillare*) is in NO-Brabant de afgelopen twee jaar tien maal gevonden als adventief op locaties zoals kerkhoven. Dit komt doordat deze soort vaak in bloemstukken en grafkransen verwerkt is. Daarnaast is Draadgierst hier ook nog twee maal aangetroffen op maïs/bietenakkers en in jonge boomaanplant.

Pluimgierst (*Panicum miliaceum*) werd in NO-Brabant in ongeveer 20 km-hokken gevonden, bijna altijd in lage aantallen. Waarschijnlijk betrof het steeds adventieven, afkomstig uit gemorst vogelzaad of met een wilde plantenmengsel uitgezaaid (pers. med. F. Reijerse).

In Twente is *P. schinzii* in 6 en *P. dichotomiflorum* s.s. maar in 2 km-hokken aangetroffen (pers. med. P. Stolwijk). Het totaal aantal km-hokmeldingen van *P. capillare* is 27, vrijwel allemaal in (randen van) maïsakkers. *P. miliaceum* is hier algemener en als adventief in 44 km-hokken in stedelijke milieus gevonden.

In Groningen zijn vooral de laatste jaren twee leden van het geslacht *Panicum* gevonden, namelijk Pluimgierst en Draadgierst. Volgens het FLORON-bestand (FLORBASE) zijn maar vier (waarvan twee afkomstig uit 2002) Groninger km-hokken met Pluimgierst (*Panicum miliaceum*) bekend (pers. med. W. Stouthamer) en twee km-hokken met Draadgierst. De eerste soort is echter ook op enkele andere plaatsen in Groningen aangetroffen, echter nooit in maïs, maar, zoals meer warmteminnende grassen, op ruderaal terreinen zoals spoorwegen (pers. med. B. Oving). Deze Pluimgierst-waarnemingen zijn (nog) niet opgenomen in FLORBASE. In Friesland is *P. capillare* in 2001 aangetroffen op twee locaties bij Bakkeveen (km-hokken 205-558 en 206-556, pers. med. F. Reijerse). *P. schinzii* is hier niet bekend.

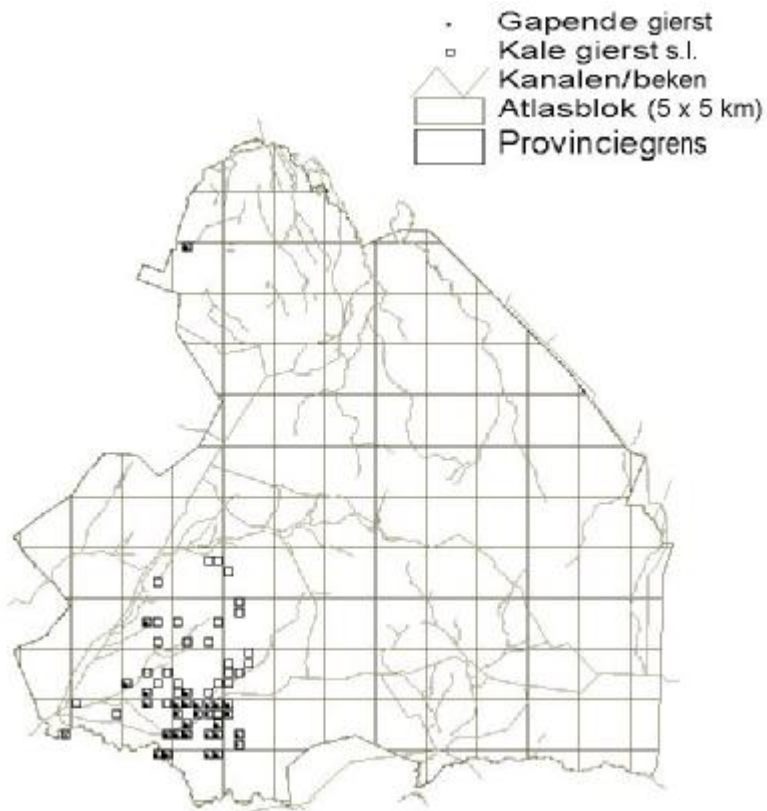
Figuur 3:
Panicum dichotomiflorum s.s.
Kale gierst

(Uit: Heukels' interactieve flora van Nederland)

	<i>P. schinzii</i> + <i>dichotomiflorum</i> (Kale gierst s.l.)	<i>P.</i> <i>dichotomiflorum</i> s.s. (Kale gierst s.s.)	<i>P. schinzii</i> (Gapende gierst)	<i>P. miliaceum</i> (Pluimgierst)	<i>P. capillare</i> (Draadgierst)
Drenthe 1996	0	0	1	0	0
Drenthe 1997	2	0	0	0	1
Drenthe 1998	4	0	0	1	0
Drenthe 1999/2000	4	0	0	0	0
Drenthe 2001	32	0	0	0	0
Drenthe 2002	0	0	33	0	1
Bakkeveen 2001					2
Groningen	0	0	0	enkele	0
NO-Brabant	0	0	enkele	20	10
Twente	0	2	6	44	27

Tabel 2: Aantal km-hokken met groeiplaatsen van *Panicum*-soorten in verschillende delen van Nederland in de periode 1996-2002.

Van een twintigtal groeiplaatsen bij Zuidwolde heb ik de coördinaten met GPS ingemeten. Belangstellenden kunnen de gegevens toegestuurd krijgen via e-mail (ahospers@scarlet.nl). Van vrijwel alle locaties is materiaal verzameld dat is opgestuurd aan Fons Reijerse. Aanvullende gegevens voor dit artikel waren afkomstig van Fons Reijerse, Pieter Stolwijk, Ben Hoentjen, Arthur van Dulmen, Willem Stouthamer en Bert Oving.

Figuur 2: De verspreiding van Kale gierst (*Panicum dichotomiflorum s.l.*) en Gapende gierst (*Panicum schinzii*) in Drenthe sinds 1996.

Literatuur

Perdeck, M., 2002: Invasie van Kale gierst (*Panicum dichotomiflorum*) vanuit Zuidwest-Drenthe. WFD Nieuwsbrief 36: 4-5.

Reijerse, F. & P.F. Stolwijk, 2002: *Panicum schinzii* Hack. ingeburgerd in Nederland. Gorteria (28-4): 77-80.

Werkgroep Florakartering Drenthe (1999): Atlas van de Drentse flora. Schuyt & Co., Haarlem.

Werkgroep Florakartering Drenthe (2002): WFD Nieuwsbrief 37:1.

Bentepollen:

opmerkelijke plantenvondsten in Drenthe in 2002 (1)

Een kleine greep uit de bijzondere vondsten die ook dit jaar weer binnenkwamen. Omdat nog niet alle gegevens verwerkt zijn, zullen in de voorjaarsniewsbrief van 2003 nog andere opmerkelijke vondsten uit 2002 aan bod komen.

Duits viltkruid (*Filago vulgaris*) nieuw voor Drenthe.

Tijdens de laatste WFD-excursie, eind augustus, meldde Harm Tjepkema de vondst van Duits viltkruid (*Filago vulgaris*) in zijn WFD-meetnethok 246-518, ten zuiden van Coevorden. Omdat Duits viltkruid als Rode lijst 1-soort in Heukels' flora staat, ontmoette deze enthousiaste mededeling van Harm op zijn zachtst gezegd enig ongeloof. Maar gelukkig kon hij met verzameld materiaal alle twijfel wegnemen: op een nog braakliggend toekomstig industrieterrein kwamen onmiskenbaar ongeveer 50 exemplaren van deze *Filago*-soort tot bloei. Ze groeiden in een ijle, lage vegetatie met in de buurt ook Dwergviltkruid (*Filago minima*), Liggende klaver (*Trifolium campestre*) en Noordse ganzerik (*Potentilla norvegica*).

Duits viltkruid is, voor zover bekend, nooit eerder in Drenthe gevonden.

Ook elders in Nederland is deze soort dit jaar onverwacht weer opgedoken, zoals te lezen valt op de website van FLORON, www.floron.nl.

Fluweelblad (*Abutilon theophrasti*) duikt weer op.

Na een aantal jaren met nauwelijks meldingen, is Fluweelblad (*Abutilon theophrasti*) het afgelopen seizoen weer op diverse bietenakkers gesignaleerd.

Grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides*) jaagt waterschappen in de gordijnen

De opmars van Grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides*) was ook in 2002 niet te stuiten. Tot wanhoop van het waterschap Reest& Wieden nam deze agressieve nieuwkomer ook grote delen van het Linthorst-Homankanaal, ten zuiden van Beilen, in bezit. Vanuit de trein was de uitbreiding van Grote waternavel in het kanaal goed te volgen.

Dennenwolfsklauw (*Hyperzia selago*): twee nieuwe vindplaatsen in Drenthe

Volgens de Atlas van de Drentse flora (p. 563-564) is deze zeldzame Wolfsklauw-soort (vroeger beter bekend als *Lycopodium selago*) voor het laatst gemeld in 1991 uit het Grollooërveld (km-hok 242-550). Pas deze zomer zijn van Dennenwolfsklauw twee nieuwe groeiplaatsen gevonden.

Silvia Meijer (Waterschap Velt en Vecht) trof de soort op 4 juli aan op het talud van een waterschapslossing langs de Broekstukkenweg, net ten zuiden van boswachterij Sleenerzand (km-hok 247-537). Maarten Perdeck meldde de bevestiging door het Rijksherbarium van een vondst van enkele stengeltes van Dennenwolfsklauw in het Lheederzand (km-hok 223-537).

Fluweelblad (*Abutilon theophrasti*) in bietenakker bij Eeserveen, 18-09-2002. (Foto: Bert Blok)

Excursiedata 2003 Werkgroep Florakartering Drenthe/ FLORON-district Drenthe
In overleg met onze Groningse burens zijn de volgende data voor de WFD-excursies in 2003 vastgesteld:

10 mei, 24 mei, 14 juni, 23 augustus en 13 september.

In welke delen van Drenthe we op die dagen op zoek gaan naar bijzondere en gewone soorten is nu nog niet bekend, maar er staat in elk geval weer een excursie naar het Reestdal op het programma. Daarnaast zal er bij de gebiedskeuze rekening worden gehouden met het FLORON-project om in 2003 van een twintigtal ernstig bedreigde plantensoorten alle bekende groeiplaatsen te bezoeken om de huidige verspreiding en grootte van de populaties in beeld te brengen. De definitieve lijst van te inventariseren soorten is nog niet bekend, maar het is vrijwel zeker dat bijvoorbeeld Rozenkransje daarop staat.

Mogelijk wordt één van de data ook benut om op bezoek te gaan in Zuidwolde waar sinds een aantal jaren een flink aantal on-Drentse soorten weet stand te houden na introductie in het kader van de natuurontwikkeling in en rond de nieuwe wijk Middelveen en bij de rotonde Ekelenberg en langs de Slagendijk.

Het volledige programma is half januari bekend voor publicatie in het voorjaarsnummer van Gorteria. Uiteraard verschijnt het ook in het voorjaarsnummer van de WFD-nieuwsbrief.

"Waarvoor wij veldwerk doen"

Programma van de medewerkersdag ter gelegenheid van 20 jaar WFD

15 februari 2003, van 10.00 uur tot 15.00 uur
Veldstudiecentrum Orvelte, Zuideresweg 10, Orvelte

Programma

10.00 uur	Ontvangst met koffie/thee
10.30 uur	Opening van de dag door mevr. A. Edelenbosch, lid van Gedeputeerde Staten van Drenthe
10.45 uur	Voortgang van de activiteiten sinds de Atlas van de Drentse flora.
Presentatie van de handleiding voor het WFD-meetnet
Ben Hoentjen en Eef Arnolds
11.15 uur	Van waarneming tot waterbeheer
Over inventarisatie en gebruik van floragegevens bij een waterschap
Uko Vegter - Waterschap Hunze & Aa's
12.00 uur	Lunch
Bekijken van de presentatie van het provinciaal florameetnet
13.00 uur	Landelijk meetnet aandachtsoorten
medewerker Floron, Leiden
13.30 uur	Plant – Aardig: Een persoonlijk doorkijkje door de Drentse vegetatie, Geert de Vries
14.15 uur	Inventarisatie, Rode lijst en Programma Beheer
Wat doet een terreinbeheerder met inventarisatiegegevens?
Hester Heinemeijer – Het Drentse Landschap
14.45	Afsluiting en nakaarten met een drankje

Voor deelname aan de dag is opgave gewenst door het strookje op de achterzijde van de nieuwsbrief volledig in te vullen en zo spoedig mogelijk, maar **voor 1 februari** op te sturen naar:

Jan van Ginkel, Oranjekanaal NZ 51, 9441 TC Orvelte

Tel. 0593-322223

Opgeven per e-mail kan natuurlijk ook: fam.v.ginkel@planet.nl

Waar mogelijk sluiten wij vraag en aanbod kort wat betreft carpoolen en het vervoer van en naar treinstations. Wij kunnen echter niets vooraf garanderen.

Naam :

instelling:

Adres :

Woonplaats :

Tel. :

Email :

Komt wel/niet* op 15 februari en maakt wel/niet* gebruik van de lunch

Komt met openbaar vervoer/auto*

Wil wel/niet* afgehaald worden van station Assen/Beilen/..... *

Wil wel/niet* carpoolen.

Kan wel/niet* mensen ophalen van station Assen/Beilen/..... *

*doorhalen wat niet van toepassing is.